

СВІТОГЛЯДНО-ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ БАКАЛАВРА

Сич Марія Вікторівна
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини, м. Умань
Науковий керівник – канд. філософ. наук,
доц. Фуркало Володимир Ісакович

Особистісний розвиток бакалавра обертається навколо кантівських питань: «Що я можу знати? Що я маю робити? На що я можу сподіватися?» Ці питання світоглядно-ціннісного характеру охоплюють сфери гносеології, практики, аксіології. У пошуках відповідей ми взаємодіємо з іншими людьми і лише таким чином реалізуємо наші прагнення до визнання в інтелектуальній чи іншій сфері. Ми завжди потребуємо інших, хто помітить і визнає наші досягнення або невдачу. Без з'ясування вказаних питань бакалавр не може розвинути свої здібності в полікультурному, світоглядно-плюралістичному суспільстві.

З якої сфери знання? У чому буде полягати це знання? Як це забезпечить мені успіх і визнання в колективі, суспільстві? Знання не можуть охоплювати лише світ речей, процесів. Адже без самопізнання неможливо досягнути зовнішньої і внутрішньої гармонії. Варто нагадати біблійне про те, що якщо я здобуду світ, а втрачу душу, то який у тому сенс? Сократівський заклик до самопізнання є важливою частиною особистісного розвитку.

Що я маю робити? У процесі навчання я повинна обмежитися тими дисциплінами, літературою, які передбачені програмою? Чи можна звести життя лише до навчання?

На що я можу сподіватися? Я повинна сподіватися лише на себе чи також на друзів, батьків, соціальні інститути? Для віруючої людини вказане питання набуває зовсім іншого звучання.

Кожна людина в залежності від місця у суспільстві має свої світоглядно-ціннісні орієнтири. Саме світогляд мотивує до навчання, відбору інформації, допомагає розмежовувати віру і розум, факти й оцінки, істинне та хибне.

Особисто для мене, університет прояснює мою світоглядну складову. Університет уводить у світ сучасного наукового знання, активно займається формуванням наукового світогляду, формує громадянську позицію, знайомить з різними технологіями.

Для бакалавра важливими ціннісними орієнтирами є раціоналізм, критичне мислення, істина, толерантність.

Що таке критичне мислення? Як відрізнити критично мислячу людину від конформіста? Критично мисляча людина здатна проникати в сутність питання, мислить незалежно від інших, вміє обґрунтувати свою думку за допомогою фактів, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між явищами, демонструє високу культуру логічного мислення.

Ми застосовуємо критичний підхід у навчанні, дотримуючись наступного алгоритму: спочатку виділяємо проблему, яку необхідно розв'язати; самостійно

знаходимо і опрацьовуємо емпіричну інформацію; використовуємо відповідні методи на теоретичному рівні для вирішення проблеми. Наше рішення проблеми має бути переконливим і будуватися на релевантній аргументації.

Ці навички бакалавр може розвинути у процесі навчання. Розвитку критичного мислення сприяє аналіз філософських текстів, написання есе, участь в дискусіях та у різноманітних тренінгах, конференціях. При аналізі філософських текстів ми з'ясовуємо, яку проблему формулює автор; у чому полягає авторське вирішення проблеми; чи можна погодитися з запропонованим рішенням; чи можливе альтернативне вирішення проблеми; чи містить текст неявні антиномії та ін. Такий підхід вже не є простим переказуванням, а містить елементи особистісної творчості, є своєрідним змаганням з автором.

Надзвичайно ефективною технологією розвитку здібностей є написання есе. Відносно обсягу й функції воно межує, з одного боку, з науковою статтею, а з іншого боку — з філософським трактатом. Його «коріння» можна знайти у древніх греків, в аргументації Сократа і Платона. Під час написання есе студент самостійно бачить проблему, питання, теми на підставі опрацьованого матеріалу та аргументів, у відповідності до обраного підходу, стилю. Есе допомагає нам більш чітко й грамотно формулювати думки, розташовувати їх в логічній послідовності, розкриває глибину й широту навчального матеріалу, вчить використовувати приклади, цитати, необхідні аргументи за відповідною темою. Багато хто звик просто заучувати факти, переказувати зміст книги або примітки до неї, замість того, щоб відкласти її і подумати своєю головою [1].

Тренінги та конференції спрямовані на дослідження проблем і ситуацій на основі самостійного вибору, оцінки і визначення міри корисності інформації з огляду на особистості потреби й цілі. Вони дають можливість практично опанувати навички критичного мислення.

Ще однією досить цікавою технологією є проблемне навчання. Воно змінює мотивацію пізнавальної діяльності: провідними стають пізнавально-спонукальні (інтелектуальні) мотиви. Інтерес до навчання виникає у зв'язку з проблемою і розгортається у процесі розумової праці, пов'язаної з пошуками та знаходженням рішення проблемного завдання або сукупності завдань. На цих засадах виникає внутрішня зацікавленість, що перетворюється у чинник активізації навчального процесу та ефективності навчання. Пізнавальна мотивація спонукає студентів розвивати свої схильності та можливості. Постановка питань є важливою технологією пошуку інформації у наш час [2]. Людина – істота, що ставить запитання.

За ступенем пізнавальної самостійності студентів проблемне навчання здійснюється в трьох основних формах: проблемний виклад, частково-пошукова діяльність та самостійна дослідницька діяльність.

Проблемний виклад подається в монологічному режимі на лекціях і в діалогічному на практичних заняттях. На лекціях викладач ставить проблемні запитання, висуває проблемні завдання і сам їх вирішує, при цьому студенти лише уявно підключаються до пошуку рішення. А на практичних заняттях студенти самі вирішують проблему, співпрацюючи з викладачем.

Частково-пошукова діяльність здійснюється у процесі виконання експериментів, лабораторних робіт, під час проблемних семінарів, евристичних бесід. Викладач заздалегідь визначає проблему, вирішення якої спирається на ту базу знань, яку мають студенти.

При самостійній дослідницькій діяльності бакалавр самостійно формулює проблему та розв'язує її з подальшим контролем викладача. Одним із видів самостійної дослідницької діяльності є написання курсової роботи. Курсові роботи виконуються з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних студентами під час навчання та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання. Ця діяльність сприяє формуванню у студентів навичок до самостійної науково-дослідної роботи, підвищенню їхньої теоретичної і професійної підготовки, кращому засвоєнню навчального матеріалу [3, 24].

На основі цього можна зробити висновок, що бакалавр може досягти особистісного розвитку, спираючись на світоглядно-ціннісні орієнтири. Ними постають вище зазначені технології навчання, які сприяють не тільки набуттю студентами необхідної системи знань, умінь та навичок, в тому числі й критичного мислення, але й досягненню високого рівня їх розумового розвитку. Формування в студентів здатності до самостійного оволодіння знаннями шляхом власної творчої діяльності розвиває в них інтерес до навчальної праці, забезпечує ґрунтовні результати навчання, адже в сучасному світі, в якому все так стрімко трансформується, починаючи від техніки і закінчуючи свідомістю, – успішним буде той, хто володіє когнітивною гнучкістю, здатністю до розвитку та росту.

Література

1. Матфатов О. Эссе: жанр, который учит мыслить [Електронний ресурс] / Олег Матфатов // Newtonew. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://newtonew.com/opinion/essays-that-learn-you-to-think>.
2. Хинтиikka Я., Хинтиikka М. Шерлок Холмс против современной логики: к теории поиска информации с помощью вопросов / Я. Хинтиikka, М. Хинтиikka // Язык и моделирование социального взаимодействия. – М., 1987. – С. 265-281.
3. Наволокова Н.П. Екнциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор-укладач Н.П. Наволокова. – Х.: «Основа», 2010. – 176 с. – (Серія «Золота педагогічна скарбниця»).